

VOORWOORD

Onverwachte dingen komen meestal tegelijk.
De laatste maanden werden mijn vrouw en ik geconfronteerd met onze eindigheid.
Daar hadden we helemaal niet op gerekend.
Op dat ouder worden.
We dachten dat we altijd 35 zouden blijven.
Sterk, gezond.
Dus niet.

Tegelijkertijd met dit besef van eindigheid kregen wij –
eveneens onverwacht – heel veel gesprekken over het geloof.
Met zoekende mensen – jong en oud.
Dit bracht mij ertoe mijn toespraken uit het verleden
tevoorschijn te halen.

Dit boek is een selectie uit mijn toespraken van de afgelopen
vijfentwintig jaar.
Deze toespraken werden uit een innerlijke noodzaak geboren.
Ik had bij iedere toespraak steeds het gevoel dat het mijn laatste
toespraak zou zijn.
Daarom zijn mijn toespraken nogal intens.
Die intensiteit zorgde ervoor dat ik in mijn toespraken
regelmatig scherp door de bocht ging.
Daar heb ik geen spijt van.
Integendeel.
Misschien brengen die toespraken u tot nadenken.
Dan hebben die toespraken hun doel bereikt.

Menno Haaijman
Katwijk, november 2021

1. Weet je wel, wat je leest?

Weet je wel, wat je leest?

In je bijbel, bedoel ik.

Ik zal je maar meteen het antwoord geven.

Nee, je weet *niet* wat je leest.

Je *denkt* dat je weet wat je leest.

Is dat zo?

Ja, dat is echt zo.

Een boodschapper van de Heer zei tot Filippus dat hij naar een eenzame weg moest gaan.

De weg die afdaalt van Jeruzalem naar Gaza.

En Filippus stond op en hij ging.

En kijk, er was een Ethiopiër, een staatsman, de minister van financiën van koningin Kandakee.

En deze Ethiopiër was naar Jeruzalem gegaan om te aanbidden.

En hij was op de terugweg en hij las, in zijn wagen gezeten, de profeet Jesaja.

En de geest zei tot Filippus: ‘Treed toe en voeg je bij deze wagen.’

En Filippus liep er snel heen en hij hoorde de Ethiopiër de profeet Jesaja lezen.

En Filippus zei tegen de Ethiopiër: ‘Weet je wel, wat je leest?’

En de Ethiopiër antwoordde: ‘Hoe zou ik dit kunnen, als niet iemand mij de weg wijst?’

En hij verzocht Filippus in te stappen en naast hem te komen zitten ...

Jij bent naar een christelijke bijeenkomst geweest om God te aanbidden.

En nu ben je op de terugweg, in je wagen.

En je bent op een eenzame weg.

En je leest je bijbel.

En dan treed ik op je toe.

En ik zeg tegen je: ‘Weet je wel, wat je leest?’

Misschien vind je dat geen prettige vraag.
Misschien vind je wel dat ik je stoort tijdens je bijbel lezen.
Misschien zeg je wel tegen mij: ‘Waar bemoei je je mee? Ik weet toch wat ik lees ...’

Als je dat tegen mij zegt, dan ga ik weer weg.
En jij rijdt dan met je wagen in volstrekte *onwetendheid* naar je huis.
Je hebt dan wel je bijbel bij je.
Maar je begrijpt er *niets* van.

Maar als je tegen mij zegt: ‘Hoe zou ik dit kunnen, als niet iemand mij de weg wijst?’
En je verzoekt mij om in te stappen en naast je te komen zitten, dan laat ik je zien dat je bijbel een vertaling is van oude handschriften.
Het ‘Oude Testament’ is oorspronkelijk in het Hebreeuws en het Aramees geschreven.
Het ‘Nieuwe Testament’ in het Grieks.

Die Hebreeuwse en Griekse handschriften, *dat* is het Woord van God.
En je bijbel is de *vertaling* van Gods Woord.
Begrijp je dat?
Ik zal het nog een keer tegen je zeggen.
Jouw bijbel is *niet* Gods Woord.
Jouw bijbel is een *vertaling* van Gods Woord.
Misschien ben je nu verrast.
Misschien heb je dit nog nooit gehoord.
Misschien moet je dat even verwerken.
Maar als je dat verwerkt hebt, dan zit je meteen met een grote vraag.
En dat is: Hoe weet ik nou of mijn bijbel, die vertaling, wel overeenkomt met die handschriften?

Dat wil ik heel graag nu met je bespreken.
Wij bekijken samen een vertaling van het Nieuwe Testament.
Wij gebruiken de Nieuwe Vertaling uit 1951 van het Nederlands Bijbelgenootschap, ook wel ‘het NBG’ genoemd.

En wij toetsen die vertaling dan aan de hand van de Griekse handschriften.

Ik pak mijn bijbel (het NBG dus) en ik begin met de brief aan de Romeinen.

Dan lees ik in Romeinen hoofdstuk 1 vers 1: “Paulus, een dienstknecht van Christus Jezus ...”

En dan zoek ik dit op in de Griekse grondtekst.

En dan lees je in het Grieks: “Paulos, *doulos* Christou Iesou ...”

Deze Griekse woorden betekenen in het Nederlands: ‘Paulus, slaaf van Christus Jezus’.

Kijk, daar heb je een verschil.

Het NBG heeft hier ‘dienstknecht’.

Het Grieks heeft ‘doulos’, dat ‘slaaf’ betekent.

Volgens het Koenen woordenboek van de Nederlandse taal is een dienstknecht ‘een ondergeschikte’.

En een slaaf is volgens Koenen: ‘een lijfeigene, die geen persoonlijke rechten heeft.’

En wat is een ‘lijfeigene’?

Volgens Koenen: ‘een persoon wiens lichaam het eigendom is van zijn heer.’

Een slaaf is dus wat anders dan een dienstknecht.

Een dienstknecht werkt voor loon.

En een slaaf is het eigendom van zijn heer.

Dat maakt deze passage in Romeinen 1:1 wel even anders.

Laten we nu de gedachtegang van de vertalers even volgen.

Daarvoor gebruiken we de Studiebijbel.

Je weet wat de Studiebijbel is?

De Studiebijbel is het standaardwerk in Nederland voor de uitleg van de bijbel.

Alle kerken in Nederland bevelen deze Studiebijbel *van harte* aan.

In deel 12 schrijft de Studiebijbel op bladzijde 155: het zelfstandig naamwoord (mnl.) *doulos* betekent ‘slaaf’.

En dan schrijft de Studiebijbel even verderop: een ‘doulos’, een *slaaf*, is het eigendom van zijn heer, *verplicht* tot gehoorzaamheid.

Begrijp je dit?

Het Griekse woord ‘doulos’ betekent dus *slaaf*.

We bekijken nu hoe het woord ‘doulos’ in onze *bijbelvertaling* gebruikt wordt.

Wij zoeken dan in de Studiebijbel, in studiedeel 12, het woord ‘doulos’ op.

Je ziet dan dat het NBG het woord ‘doulos’ met ‘slaaf’ vertaalt. Maar ook met ‘dienstknecht’, ‘knecht’ en ‘dienaar’.

De vraag rijst dan: waarom gebruikt het NBG in bepaalde plaatsen het woord ‘dienstknecht’ of ‘dienaar’ in plaats van het woord ‘slaaf’?

Dat wordt uitgelegd door de Studiebijbel.

Zij verwijzen allereerst naar Openbaring 1:1.

Hier wordt gesproken over de dienstknechten [slaven] van God.

Ook verwijst de Studiebijbel naar Handelingen 2:18.

Daarin zegt God: “... ja, zelfs op mijn dienstknechten [*slaven*] en mijn dienstmaagden [*slavinnen*] zal Ik in die dagen van mijn Geest uitstorten ...”

De Studiebijbel zegt dan, in deel 12, bladzijde 155: In *deze* gevallen wordt het woord ‘doulos’ in plaats van met het woord ‘slaaf’ – *vanwege de in onze taal en cultuur negatieve bijklank* – meestal vertaald met ‘dienstknecht, dienaar’.

Ik wil je even laten zien wat er hier gebeurt.

Het Woord van God zegt dat iemand een ‘slaaf’ is.

En dan zeggen onze vertalers: Nee, het woord ‘slaaf’ heeft een negatieve bijklank, wij vertalen met ‘dienstknecht’.

Hier wordt dus *opzettelijk* de betekenis van Gods Woord veranderd.

Wanneer je in je bijbel in Romeinen 1:1 leest: ‘Paulus, een dienstknecht van Christus Jezus’, dan krijg je foutieve informatie.

Je leest iets wat er *niet* staat.

Maar dat weet je niet.

Want je vertrouwt op je bijbel.

Je vertrouwt erop dat de vertalers de juiste keuzes hebben gemaakt.

Maar dat hebben ze niet gedaan.

Want zij hebben het woord ‘slaaaf’ in Romeinen 1:1 *opzettelijk* veranderd in ‘dienstknecht’.

Let even op.

Ik wil heel graag benadrukken dat de bedoelingen van onze vertalers heel nobel zijn.

Zij vinden het woord ‘slaaaf’ niet goed passen bij de persoon Paulus.

Zij vinden dat er een negatieve bijklank in het woord ‘slaaaf’ zit.

Zij vinden het woord ‘slaaaf’ in deze passage eigenlijk aanstootgevend.

Uit respect voor de persoon Paulus veranderen zij het woord ‘slaaaf’ in Romeinen 1:1 in ‘dienstknecht’.

Deze verandering in Romeinen 1:1 lijkt heel onschuldig.

Heel veel broeders halen dan ook hun schouders op.

Ze zeggen: ‘Waar maak je je zo druk over? Dienstknecht of slaaaf, wat maakt het uit?’

Maar zij hebben er geen idee van dat *kleine* veranderingen *grote* gevolgen hebben.

In de eerste plaats begrijp je deze passage in Romeinen 1:1 niet.

Je *denkt* dat je begrijpt wat er staat.

Maar dat is niet zo.

Want je leest iets wat er *niet* staat.

Maar dat weet je niet.

Want je vertrouwt op je bijbel.

Ik vraag het nog een keer aan je: ‘Weet je wel, wat je leest?’

Nee, je weet *niet* wat je leest.

Je *denkt* dat je weet wat je leest.